№ 48 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 16 **1899** ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 16 № 48

ՔՍԱՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվան 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ“.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի բանակռւի առիթով.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Մի համեստ տասնամեակ. Նամակ Բագուից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վանի սովը. Միջազգային խաղաղութեան խնդիրը. Նամակ Թիւրքիայից. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ՄԻ ԲԱՆԱԿՌՒԻ ԱՌԻԹՈՎ

Մի մեծ վէճ յուզում է Ռուսաստանի տնտեսագէտներին վերջին տարիները: Խոշոր արդիւնագործութեան և կապիտալիզմի զարգացումը դրեց հասարակութեան առաջ որոշ հարց, որին պէտք էր պատասխան տալ. արդեօք նպատակայարմա՞ր է կապիտալիզմի զարգացումը, թէ ոչ. եթէ նպատակայարմար է, ի՞նչ պայմաններ պէտք է ստեղծել նրա այդ զարգացումը ապահովելու և ընդարձակելու համար: Այդ մի և նոյն հարցը այժմ դրված է և Անգլիկվկասի ժողովրդի առաջ, ուրտեղ կապիտալը և գործարանական շարժումը սկսել են ազդել տնտեսական կեանքի վրա և ցոյց են տալիս ապագայ նուաճումների մեծ հակում:

Մամուլի և գիտական շրջաններում ռուսաց տնտեսագէտները բաժանվել են մի քանի խմբերի, որոնք վէճի տենդի մէջ տալիս են ծայրահեղ արտայայտութիւններ և ձևակերպում են իրանց հայեացքները միակողմանի և սխալ կերպով: Կապիտալիզմի ծայրահեղ հակառակորդները այնքան յափշտակվում են, որ սկսում են բացասել գործարանների տուած օգուտները, նոյն իսկ երկաթուղային ցանցի զարգացումը և իրանց իդէալն են համարում երկրագործութեան այնպիսի զարգացում, որ նա կլանէր ամբողջ ազգաբնակութեան բոլոր ոյժերը: Իսկ կապիտալիզմի ծայրահեղ պաշտպանները այնքան խոնարհվում են կապիտալի զարգացման փրկարար ազդեցութեան գաղափարի առաջ, որ ոչ միայն արդարացնում են ներկայ գործարանական կեանքի զարգացման համար գործադրված արհեստական միջոցները, այլ և հրճուանք են զգում, երբ տեսնում են, որ ամբողջ շրջաններ, զուրկ երկրագործական յարմարութիւններից և ապահովող պայմաններից, ստիպված են լինում իրանց ազգաբնակութեան ոյժերը ուղարկել գործարանները, այնտեղ աշխատանք գտնելու նպատակով: Նրանք ասում են, որ գործարանը կը ստիպի մարդկանց գնահատել գրագիտութիւնը, ծանօթանալ կենցաղավարութեան նորագոյն ձևերի հետ և խմբվել աւելի լաւ հասարակական կարգեր հաստատելու համար:

Անկասկած, կապիտալիզմի հակառակորդները ապարդիւն կռւով են զբաղված, երբ ջանք են գործ դնում խսպառ կանգնեցնել կապիտալիզմի մուտքը և նրա զարգացումը Ռուսաստանի մէջ. նրանք սխալվում են, երբ աչքաթող են անում հաշորդակցութեան ճանապարհների տուած մեծ դիւրութիւններն ու օգուտները և միայն տեսնում են երկաթուղիների կառուցման շնորհիւ կապիտալիզմի բարգաւաճումը: Բայց նրանք իրաւունք ունեն պահանջել, որ կապիտալիզմի համար չը պահանջվեն ժողովրդից մեծ զոհեր, որ ազգաբնակութեան հողային ապահովութիւնը ոչ թէ սահմանափակվի, այլ, ընդհակառակը, կարելին չափ ընդարձակվի, և որ վերջապէս ազգաբնակութեան բարեկեցութիւնը չենթարկվի կապիտալիզմի զարգացման իդէալին: Սխալ է կապիտալիզմի ծայրահեղ պաշտպանների այն կարծիքը, թէ կապիտալիզմի զարգացման համար անհրաժեշտ է աղքատ ազգաբնակութիւն, որ մատակարարէ գործարաններին աշխատող ձեռքեր: Կայ աւելի մեծ պայման կապիտալիզմի լայնարձակ զարգացման համար. դա արդիւնաբերած ապրանքները սպառելու և վաճառահանելու խնդիրն է: Իսկ այդ վաճառահանման համար անհրաժեշտ է ունենալ հարուստ ազգաբնակութիւն, որ սպառի գործարանների մշակածը և պահպանէ հաստատ կերպով նրանց գոյութիւնը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Մեր ընթերցողներին յայտնի է այն տենդային տագնապը, որ բռնկել էր Բագւում՝ Բիբի-Հէյբաթի նաւթային հողերը աճուրդով տալու ժամանակ: Ապագայ ֆանտաստիկ հրապը ցնցում էր մարդկանց մի անհագին բազմութիւն. հրապ տեսնելը ներելի է ամեն մէկին—ունեւորին թէ չունեւորին. սակայն իրականութեան մէջ, չունեւորին վերապահված էր միայն ատամները կրճտացնել, տեսնելով թէ ինչպէս ունեւորները կատաղի գներ են տալիս ոսկի հողերի համար: Որքան յուզմունք, որքան փրփուր, որքան բարեպաշտական կոչումներ և սրտառուչ աղաչանքներ, ուղղված բախտին: Ոչ ոք, սակայն, չը կարողացաւ այնպիսի հեշտ և, յամենայն դէպս, ապահովութիւն գործող միջոցի դիմել, ինչպէս մի ոմն, Իւրի Ակիմովիչ Կատց: Այս պարոնը իր յայտարարութեան մէջ առաջարկել էր մի շատ թեթև գին, բայց հաւատացրել էր, որ եթէ մեծ գին տուողին մերժեն ու ոսկէ հողերից մի կտոր իրան տան, ինքը, Կատց, խոստանում է լինել... շատ հայրենասէր նաւթագործ: Լրագիրները ծաղրել էին այս սրամիտ ճարպկութիւնը: Բայց հայրենասէր պարոնը, ի հարկէ, այդպիսի բաներից վրդովվողը չէր: Նա այժմ «Каспій» լրագրում մի գռեհ նամակ է տպագրել տալել, որի մէջ առանց դէս ու դէն ընկնելու ասում է.

Եթէ իմ ծրագիրը բարձր շրջաններում հաւանութիւն գտնէ—ես խսկապէս համոզված եմ որ այդպէս էլ կը լինի—այն ժամանակ խսկոյն այսպիսի բարոյական հետեւանքներ կը լինեն. հողերը այլ ևս ապօրինի կերպով չեն գրաւի, վաճառողները և սպեկուլեանտները արագ չեն հարստանայ, արքունի խլած հողերի գործերը շատ կը քչանան դատարաններում և առհասարակ գիւղական ու քաղաքային ազգաբնակութեան բարոյականութիւնը կը բարւոքվի. աշխատանքը, խելքը, գիտութիւնը կը գնահատվեն և ոչ թէ դէպքը...

Մի խօսքով—հրաշք ու դրախտ կը դառնայ Բագուն, եթէ լսեն Իւրի Ակիմովիչ Կատցին: Ինչ խօսք, որ ինքը, պ. Կատցն էլ, այդ դէպքում դրամական դրախտի մէջ կը լինի: Բայց հօ ոչ ոք չի ուրանայ թէ այդ բանը նա արել է հայրենասիրաբար: Կայ, ուրեմն, և նաւթային հայրենասիրութիւն: Յամենայն դէպս, նա Գրինգմուտների հայրենասիրութիւնից վատ չէ կարող լինել:

ՄԻ ՀԱՄԵՍՏ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿ
(Նամակ Շուշուց)

Մարտի 10-ին լրացաւ Բարեգործական ընկերութեան Շուշու ճիւղի գրադարան-ընթերցարանի տասնամեակը: Այս առիթով աւելորդ չենք համարում ընթերցողներին համառօտ կերպով ծանօթացնել այդ հիմնարկութեան սկզբնաւորութեան, կազմակերպութեան և տասնամեայ գործունէութեան հետ:

Շուշում գրադարան բանալու խնդիրը դեռ 1882 թւին էր արծարծվում Բարեգործական ընկերութեան տեղական ճիւղի անդամների մի որոշ շրջանի մէջ: Սակայն կանխագան արգելառիթ պատճառներով հարցը դրականապէս չէ լուծվում: 1888 թւին գրադարան-ընթերցարան բանալու միտքը նորից ծնունդ է առնում ընկերութեան անդամներից մի երկուսի մէջ և սրանք այս անգամ վճռում են ամեն կերպ աշխատել այդ գեղեցիկ հիմնարկութեան գոյութիւնը գլուխ բերելու: Ընկերութեան անդամներից շատերը հակառակ էին: Կասկածում էին, որ գրադարանի գոյութիւնը հազիւ թէ կարելի լինի պահպանել: Չէին հաւատում թէ կը լինեն հետաքրքրվողներ, յաճախորդներ: Մինչև անգամ պնդում էին, որ գրադարան-ընթերցարան հիմնելու պահանջ չէ նկատվում ժողովրդի կողմից, ուրեմն և բանալու կարիք չը կայ: Իսկ գրադարան-ընթերցարանի կողմնակիցները պնդում էին, որ պէտք չէ խնայել զոհաբերութիւն, պէտք է պահանջ ստեղծել և ոչ թէ սպասել թէ երբ նա կը ծնվի: Քայլ առ քայլ պէտի հող գրաւել որ և է մի միտք, գաղափար սնուցանելու համար: Ոչ մի հասարակութիւն չէ կարողացել միանգամից, առանց որ և է պատրաստութեան մի նոր, գեղեցիկ միտք աճեցնել իր ծոցում, մանաւանդ մի հասարակութիւն, որ դեռ նոր է սկսել հասկանալ իր բարոյական օգուտները: Այսպէս էին մտածում կողմնակից երիտասարդ պարոնները և կարելոյն չափ աշխատում հակառակորդների անհիմն պատճառաբանութիւնները ոչնչացնել:

Յաղթութիւնը կողմնակիցներին մնաց: Նահանգական իշխանութիւնից և Թիֆլիսի խորհրդից արդէն ստացված էր թոյլտուութեան իրաւունքը: Կազմվում է 14 §§-ից բաղկացած մի կանոնադրութիւն և առաջարկվում Թիֆլիսի խորհրդին ի հաստատութիւն:

1889 թ. մարտի 10-ին բացվում է գրադարան-ընթերցարանը: Ընկերութեան վարչութիւնը սկզբում շատ միջոցներ չունէր, հետևապէս և գրադարան-ընթերցարանը սկզբում շատ համեստ կազմակերպութիւն ունէր: Գործը սկզբում յուսահատեցնելու չափ դանդաղ էր գնում: Բայց հետզհետէ գրադարանը կարողացաւ համակրողների մի փոքրիկ շրջան նուաճել և մի և նոյն ժամանակ սկսեց մեծանալ, հարստանալ: Եւ այսօր տեսնում ենք Շուշու գրադարանը հասած մի այնպիսի պատկառելի դրութեան, որը մեծ պատիւ է շուշեցիների համար:

Ինչպէս ասացինք, սկզբում գրադարան-ընթերցարանը շատ համեստ կազմակերպութիւն ունէր: Կամաց-կամաց հարստանալով, առաջին տարեշրջանի վերջում նա ունէր 587 հատոր գրքեր՝ հայերէն և ռուսերէն, 981 րուբլի 14 կոպէկ արժողութեան: Առաջին տարվայ ընթացքում ընթերցարանում ստացվում էին 17 պարբերական հրատարակութիւններ: Այնուհետև ընկերութեան վարչութեան գործունեայ անդամները ոչ մի աշխատանք չէին խնայում գրադարան-ընթերցարանի առաջադիմութեան, իր բուն նպատակին ծառայեցնելու համար: Դիմումներ էին լինում այս և այն հարստին՝ գրադարանի անունով նուիրաբերութիւններ անելու, և այդ դիմումները լաւ հետևանքի էին հասցնում: Այսօր տեսնում ենք, որ իր տասնամեայ գոյութեան ընթացքում գրադարանը 2500 րուբլուց աւելի արժէք ունեցող ընտիր գրքեր է նուէր ստացել շուշեցի հարուստներից և զանազան մարդկանցից:

Այժմ գրադարանն ունի՝ 4917 հատոր գիրք, հայերէն և ռուսերէն լեզուներով, 6793 րուբլի արժողութեան: Կահկարասիք՝ 720 րուբլի արժողութեան: Ընթերցարանում ստացվում են 30 պարբերական հրատարակութիւններ:

Գրադարան-ընթերցարանը իր տասնամեայ գոյութեան ընթացքում գործունէութեան հետևեալ արդիւնքն է ցոյց տուել: I տարեշրջանում տարեկան բաժանորդներ է ունեցել 9 հոգի, ամսական՝ 161, մուտքի (օրական) 270: X տարեշրջանում—տարեկան՝ 10, ամսական՝ 508, օրական՝ 362: Ամբողջ տասը տարվայ ընթացքում—տարեկան՝ 68, ամսական՝ 3143, օրական՝ 3389: Այս հաշւի մէջ չեն մտնում ընկերութեան անդամները, որոնք ձրիաբար են օգտվել գրադարան-ընթերցարանից: Դրանցից օգտվողների թիւը տարեկան միջին թւով հասել է 30—60-ի:

Օգտվողները բաժանվում են. ըստ ազգութեան—հայեր՝ 87%, ռուսներ՝ 6%, վրացիներ՝ 2%, թուրքեր՝ 3% և պլաղգիներ՝ 2%. ըստ դասակարգի—ուսումնառուներ՝ 35%, վաճառականներ՝ 15%, աստիճանաւորներ և այլ պաշտօնեաներ՝ 10%, ուսուցիչներ՝ 3%, կանայք՝ 3%, արհեստաւորներ՝ 2%, այլ և այլ դասակարգի մարդիկ՝ 32%:

I տարեշրջանում գրադարանից գրքեր են տարվել տունը կարդալու համար 1834 կտոր: X տարեշրջանում՝ 8659 կտոր: Ամբողջ տասը տարվայ ընթացքում՝ 51,042 կտոր: Ուշադրութեան առնելով ընթերցող դասակարգի հետաքրքրութիւնը, տեսնում ենք, որ դրանք մեծ մասամբ հետաքրքրվել են բելլետրիստ հեղինակների գրուածքներով և ամսագիրներով: Ի դէպ. գրադարանն իր ընթերցողների պահանջներին շատ անգամ դժուարացել է բաւարարութիւն տալ, որովհետև գրադարանի գրքերի բելլետրիստիկական մասը այնքան էլ հարուստ չէ եղել. նոյնն է և այժմ: Ընկերութեան վարչութիւնը, ինչպէս երևում է, աշխատել է գրադարանը հարստացնել գիտական բովանդակութիւն ունեցող գրքերով, մինչդեռ դրանցով հետաքրքրվող ընթերցողներ մի շատ աննշան կօնտինգենտ են կազմում:

Տասը տարվայ ընթացքում գրադարան-ընթերցարանը մուտք է ունեցել 1894 րուբլի 18 կոպէկ, իսկ ծախս՝ 11,001 րուբլի 61 կոպէկ: Աւել ծախսված գումարը հոգացվել է ընկերութեան եկամուտից:

Բարեգործական ընկերութեան Շուշու ճիւղի գրադարան-ընթերցարանի սկզբնաւորութեան և տասնամեայ գոյութեան այս կարճ տեղեկութիւնները իրաւունք են տալիս մեզ ասելու, որ հէնց ամեն մի գաղափարական գործ սկզբում հակառակորդներ, խոչընդոտներ է ունենում, կրիայի քայլեր է անում, բայց հետզհետէ, իսկական գործիչների տոկունութեամբ և եռանդով, գործը դուրս է հանվում յուսահատութեան սահմանից, ձեռք է առնվում աջողութեան գաղտնիքը, և կամաց-կամաց հասցնում նրան մի աչքի ընկնող և օրինակելի դրութեան: Այսօր ամեն մէկը կարող է վկայել, որ Բարեգործական ընկերութեան տեղական ճիւղի միակ միայուն գործը այս գրադարան-ընթերցարանն է: Գտնվելով երկրորդ տասնամեակի սկզբում, ցանկանում ենք այդ գեղեցիկ հիմնարկութեան երկար կեանք, արդիւնաւէտ գործունէութեան յարատեւութիւն և որ, գլխաւորն է, համակրողների լայն շրջան:

Ք. Թումեան

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

Մարտի 9-ին

Մեր քաղաքի ժողովուրդը հանգիստ կեանք չէ սիրում, ամենքն էլ—մեծ թէ փոքր, այր թէ կին—պահանջում են անվերջ գործ. ֆիզիկականը միայն հասարակ դասակարգի բաժինն է. իսկ բարձր, հարուստ դասակարգի բաժինը—զուարճութիւնների գործն է: Դեռ մի փոքր չունչ չեն քաշել, դեռ հագուստների փոշին չեն մաքրել փափկասուն տիկինները, դեռ թանգագին զոհարները, զմրուխտ ու մարգարիտները չեն վերցրել իրանց լանջերից և ահա կրկին զուարճութիւն—օպերա...

Թաղիեվի քարվանսարա-թատրօնում այս մեծ պասին օպերային ներկայացումներ կը լինեն. պիտի երգէ և յայտնի երգչուհի Ալմա-Ֆոստրեմ: Ճակատագրի ծրախսի հեգնութիւն. Ալմա-Ֆոստրեմ և Բագուի այդ քարվանսարան, որ ակամայ թատրօն է կոչվում: Եթէ երգչուհին գնահատում է իր ձայնը, դիրքը, անկասկած կը մերժէ երգել այդտեղ: Զարմանալի հասարակութիւն: Բագուի նման հարուստ քաղաք չունի փոքր ի շատէ կարգին թատրօն: Ահա ամեն գիշեր կը թափվեն Թաղիեվի քարվանսարան և ոչ մէկը չի մտածի ընկերութիւն կազմել (ասենք որ սա ֆանտազիա չի տայ) և կառուցանել մի փոքր ի շատէ օրինաւոր թատրօն. դա կարժենար 300—400 հազար րուբլի, մի գումար, որ մի քանի մարդ կարող էին տալ: Քաղաքն էլ իր կողմից երևի կը նպաստէր գործին, տեղ և այլ դիւրութիւններ տալով: Ահա մի հասարակական բարի գործ. բայց այդպիսի գործերի մասին ո՞վ է մտածողը:

Մեր անշարժութեան, անզգայութեան ուրիշ

օրինակներ էք ուզում: Որքան կամենաք: Ահա հէնց մեր մեծ բանաստեղծ Քամառ-Քաթիպան: Վաղուց է հանգանակութիւն է բացված նրա արձանի համար. պ. Գ. Զալխուշեան մինչև անգամ «Մշակի» մէջ յիշատակեց, որ Բագուն ոչինչ չէ տուել այդ արձանի համար: Եւ սա այն Բագուն է, որ ամեն օր տասնեակ հազարներ է դուրս շպրտում զարդարանքների, խնջոյքների համար: Դատեցէք թէ որքան ամօթաբեր է այդ անտարբերութիւնը դէպի «Մայր Արաքսի» հեղինակը:

Ահա և մի այլ գեղեցիկ գործ, որը կարող է իր մեծ օգուտները ունենալ հայ-օտարամոլ ընտանիքներում: Մի յարգելի տիկին ցանկանում է բանալ դպրոց հայուհիներից բոննաներ պատրաստելու համար: Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, որ այդ միտքը արժանի է անյապաղ իրագործման. դրանով հայ անապահով կնոջ համար կը բացվի պատուաւոր աշխատանքի մի նոր ասպարէզ: Ձեռնարկող տիկինը օգնութեան է կարօտ. սակայն մեր ունևոր տիկինները արձագանք չեն տալիս այդ գեղեցիկ և օգտակար գործին: Սրանց այդ հարկաւոր էլ չէ. չէ որ լուսաւորութիւնը պահանջում է ֆրանսուհի կամ գերմանուհի ունենալ, նրանք քիչ են Պարիզից և Բեռլինից օրիորդները:

Օգտակար գործեր շատ կան, բայց չը կան նախաձեռնող անձնաւորութիւններ: Կուզէք, շատերը կասեն թէ, այո, հարկաւոր է այս և այն: Բայց այդ ոչինչ է. ամեն մէկը պատրաստ ունի և մի այլ պատասխան. «Ինչու ինքդ չես սկսում»: Կասէ և իր այլ պարտաւորութիւնները վերջացած կը համարէ: Հանրօգուտ գործերի համար մենք միանալ չենք կարողանում—ահա թէ ինչից է, որ մեր մէջ բարի ցանկութիւններ անթիւ ու անհամար են, իսկ գործ—և ոչ մի հատ:

Ա. Կրասիլնիկեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

«Кавказъ» լրագրի ասելով՝ Կովկասի կառավարչապետ իշխան Գոլիցին Զատկի տօները կանցկացնէ Պետերբուրգում:

—

Մեզ հաղորդում են, որ Կովկասեան Հայոց Բարեգործական ընկերութիւնը ստացել է կանոնադրութեան նոր ծրագիր:

—

Կ. Պոլսի հայոց լրագիրները հաղորդում են, որ մարտի 26-ին վախճանվել է Յարութիւն էֆէնդի Մէրճէմզուլլի, որ երկար ժամանակ Կ. Պոլսի հանգուցեալ ազգային ժողովի եռանդուն երեսփոխաններից մէկն էր և յայտնի էր իբրև լաւ ճառախօս:

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ հռչակաւոր նկարիչ Յ. Այվազովսկու գործունէութեան 60-ամեայ յոբելեանը յաւերժացնելու համար, մտադրութիւն կայ Կրիմի քաղաքներից մէկում նկարչութեան մի դպրոց հիմնել Մոսկվայի գեղարուեստական և քանդակագործութեան դպրոցի նման:

—

Թիֆլիսի քաղաքային դումայի կողմից ընտրված մի յատուկ յանձնաժողով, որ զբաղված էր քաղաքում վաճառվող մսի գինը կանոնաւորելու հարցով, զեկուցեց, որ նա անհրաժեշտ է գտնում փոխել սամավաճառութեան ներկայ ձևը: Քաղաքում ծախվող մսի համար այժմ միայն մի սակագին է նշանակված, մինչդեռ մսի զանազան մասերը միատեսակ արժանաւորութիւն չունեն և իրապէս միատեսակ գնով էլ չեն ծախվում: Փափուկ «կօտլետային» կոչված մասերը միշտ թանգ են ծախվում, իսկ, զիցուք, կրծոսկրի և վզի մասերն էժան: Յանձնաժողովն առաջարկում է մսի զանազան մասերը վերածել երեք կարգի և ծախել զանազան գներով. օրինակ, առաջին կարգի գինը 10 կօպէկով, երկրորդը՝ 8 և երրորդը՝ 6 կօպէկով: Այն ժամանակ աղքատ դասակարգը կարող է ստանալ աւելի էժան միս, իսկ հարուստն իր սիրած մսի կտորների համար կը վճարի աւելի: Թիֆլիսի ուպրավան, խառն ժողով կազմելով յանձնաժողովի և մսագէտների հետ, գտաւ յանձնաժողովի ծրագիրը նպատակայարմար և որոշեց առաջարկել նրան դումայի քննութեան և հաստատութեան:

—

Կայսերին խնամող հոգաբարձութեան խորհուրդը խնդրում է մեզ յայտնել, որ առ 1 փետրվարի դրամարկղում կար 45,276 ր. 9½ կոպ., փետրվարի ընթացքում եղել է մուտք 7,010 ր. 91 կ., իսկ ծախսվել է 4,074 ր. Մնացել է առ 1 մարտի 1899 թուի 48,213 ր. ½ կ.: Փետրվար ամսի ընթացքում նոր հիւանդներ եղել են 377 հոգի: Թէ հները և թէ նորերը յաճախել են 2,311 անգամ, որոնց արված է 79 օպերացիա:

—

Ալէքսանդրեան Կայսերական լիցէի նախկին սաներից բաղկացած խումբը մտադրութիւն ունի լոյս ընծայել Պուշկինի հեղինակութիւնների մի շքեղ ժողովածու: Այդ խմբի ծրագրից երեւում է, որ դրա նման հրատարակութիւն դեռ գոյութիւն չունի Ռուսաստանում: Օրինակները երկու տեսակ են լինելու—հասարակ, որ կարժենայ 70 րուբլի և շքեղ, որ կարժենայ 200 ր.: Ամբողջ հրատարակութիւնը պատկերազարդ կը լինի, ամենայայտնի նկարիչների գործ, կը տպվի 3,000 օրինակ, ամենալաւ թղթի վրա, և երեք տարվայ ընթացքում կը հրատարակվի գրքոյկներով: Սկզբնական ստորագրութիւնն ընդունվում է հետևեալ պայմաններով. ստորագրվելիս պէտք է տալ 7 ր., և ապա ամիսը 2 ր., մինչև ամբողջ գումարի մուծնելը:

—

Ռուսաց երկաթուղիների ընդհանուր համագումար ժողովը Պետերբուրգում հնարաւոր համարեց ընդհանուր կանոն մտցնել, որով իրաւունք է տրվում նախ՝ բոլոր ստորին դպրոցներին ամառվայ ընթացքում երկաթուղիներով մանկական էկսկուրսիաներ կատարել քաղաքներին մերձակայ տեղերում և երկրորդ՝ այն բոլոր բարեգործական ընկերութիւններին, որոնց նպատակն է թոյլ և հիւանդ երեխաներին ամառային կօլօնիաներ և հանքային ջրերն ուղարկել: Այդ երկու դէպքերում ևս թէ երեխաները և թէ նրանց ուղեկցող անձինք իրաւունք ունեն III կլասով գնալ ձրի:

—

Յիշեցնում ենք, որ այսօր Թիֆլիսի ժողովարանում կը կայանայ դաշնակահար Սվաճեանի կօնցէրտը:

—

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Թուրքերի նովրուզ բայրամին մի քանի դէպքեր եղան. երկու թուրք, սովորական հրացանաձգութեան ժամանակ, վիրաւորեցին՝ մէկը՝ մի թուրք կնոջ ոտը, միւսը՝ մի այլ թուրքի աչքը: Գաւառապետը իսկոյն հրամայեց պրիստաւներին զինաթափ անել թուրքերին. շատերից խլեցին զէնքը և ուղարկեցին դատարան: Կարգադրութիւնը միանգամայն խելացի է և արժանի է շնորհակալութեան. այդ կարգադրութեան պատճառով մեզանում քանի օր է սուս ու փուս է և հրացանաձգութիւն չը կայ»:

—

ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ մեզ գրում են. «Սողոմոնեան ամուսինները՝ տ. Ազնիւ և պ. Անդրանիկ, սիրողների մասնակցութեամբ, փետրվարի 27-ին, տեղիս ժողովարանի դահլիճում խաղացին «Ասլան-Բալասի» դրաման և «Առաջարկութիւն» վօդևիլը: Ներկայացմանը մեծ թւով հասարակութիւն կար: Ընդհանրապէս հասարակութիւնը գոհ մնաց: Ինչպէս լսեցի, յարգելի ամուսինները մտադիր են երկրորդ ներկայացումը տալ մարտի 14-ին»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՆԻ ՍՈՎԸ

—

Կ. Պոլսի «Արևելք» լրագրի մէջ հետևեալ տեղեկութիւններն ենք կարդում.

«Վանէն հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէր թէ, յատուկ պաշտօնէից միջոցաւ կատարված քննութենէ մը երևան ելած է, որ Վանի և շրջականներուն մէջ կարօտեալներու թիւը երթալով կը ստուարանայ և թէ առ այժմ 12 հազար հոգի կայ հացակարօտ, և մինչև հնձոց ժամանակը անոնցմէ իւրաքանչիւրը գոնէ օրական 20 փարայի անհրաժեշտ պէտք ունի. ժողովը տեղեկանալէ յետոյ ս. պատրիարք հօր կողմէ այս մասին կատարված գործողութիւններուն, խնդրեց Ն. սրբազնութենէն շարունակել իր հոգածութիւնը:

«Վանայ առաջնորդական տեղապահ Ներսէս եպիսկոպոս Ասլանեանի պաշտօնը հաստատող կառավարական հրամանագիրը յանձնված է ազգ. պատրիարքարանի: Կը յուսանք թէ Ն. գերապատւութիւնը, իրաց արդի վիճակին մէջ՝ առանց այլևս վարանելու, պիտի ընդունի ազգ. վարչութեան կողմէ իրեն յանձնված հովուական այս կարևոր պաշտօնը և պիտի փութայ ճամբայ ելլել դէպի Վան: Տ. Ներսէս եպիսկոպոսին առարկութիւններէն մէկը դրամական խնդիրն էր, վասն զի չէր ուզեր հացակարօտ գիւղացիներուն ներկայանալ՝ ձեռնունայն: Արդ, ինչպէս արդէն գոհութեամբ ծանուցինք, կայսերական կառավարութիւնը Վանայ կարօտեալներուն դրամական ու երկրագործական մեծ դիւրութիւններ ընծայելու հրաման տուած է արդէն:

«Միւս կողմէ, թէ մայրաքաղաքիս և թէ մօտակայ գաւառներու կարող ազգայիններուն կողմէ հետզհետէ պատրիարքարան հասած դրամական նպաստներն ալ կամրջեն Վանայ կարօտեալներուն վիճակը և պիտի դիւրացնեն առաջնորդական տեղապահին գործը: Կը փութանք ծանուցանել այս առթիւ, թէ յունվար 1-էն մինչև այսօր, ս. պատրիարք հայրը՝ վերոյիշեալ նպաստներէն գոյացած 750 օսմ. ոսկիի գումար մը ղրկած է Վան և ուրիշ գումար մըն ալ պիտի ղրկէ Ասլանեան եպիսկոպոսի մեկնելէն յետոյ: Նպաստները կը շարունակեն հասնիլ: Երէկ, Լոնտոնէն, Կարապետ էֆ. Կիւլպէնկեան 40 ոսկի ղրկած է ս. պատրիարք հօր՝ այս մարդասիրական նպատակին յատկացնելու համար:

«Բերկրութեամբ կիմանանք թէ կայսերական կառավարութիւնը՝ հայրական հոգածութեամբ նկատողութեան առնելով Վանայ հայ կարօտեալներուն վիճակը, այս օրերս 3000 ոսկի նպաստ մը ղրկեր է անոնց: Պետական այս նպաստին բաշխումը պիտի կատարէ Վանայ մէջ կազմված յանձնաժողով մը, նահանգին վսեմափայլ կուսակալին նախագահութեամբ: Ինչպէս կը յիշվի, երկրագործական դրամատունը ասկէ առաջ 160,000 ղրուշի փոխատւութիւն մը ըրած էր Վանայ երկրագործներուն, յառաջիկայ վարուցանքին դիւրութիւն մը ընծայելու նպատակով, առանց կալուածային երաշխաւորութեան: Այս անգամ, կայսերական կառավարութեան կողմէ շնորհված 3000 ոսկիի նպաստն ալ, որ չքաւորներուն ու հացակարօտներուն յատկացված է, մեծապէս պիտի ամոքէ անոնց վիճակը և երախտագիտական զգացումներով պիտի լեցնէ Վանայ ազգայինները:

«Ս. Հայրապետը 15,000 րուբլի ղրկած է ս. պատրիարք հօր, Վանայ և Մուշի կարօտեալներուն ղրկելու համար:

«Ս. Պատրիարք հայրը նամակ մը գրելով Տ. Ներսէս եպիսկոպոս Ասլանեանին, իմացուցած է իր առաջնորդական տեղապահի պաշտօնը հաստատող հրովարտակին ստացուած ըլլալը և հրաւիրած է անմիջապէս ճամբայ ելլել: Ն. սրբազնութիւնը իր այդ նամակին մէջ յայտնած է նաև թէ 1500 ոսկիի գումար մը կը դնէ Ներսէս եպիսկոպոսի տրամադրութեան տակ՝ իր հովուական պաշտօնը դիւրացնելու համար Վանայ հացակարօտ ժողովուրդին մէջ: Միւս կողմէ կիմանանք թէ երէկ իրիկուան թղթաբերով նոր նամակ մը հասած է Ս. Հայրապետին կողմէ Տ. Ներսէս եպիսկոպոսին ուղղուած, յորդորելով որ ընդունի Վանայ առաջնորդական տեղապահի պաշտօնը: Ն. Ս. Օծութիւնը կրկին և կրկին գրած է նաև ս. պատրիարք հօր, որպէս զի փութացնէ Ներսէս եպիսկոպոսին մեկնումը, ինչ որ ս. պատրիարքին և ազգային վարչութեան ալ փափագն է: Այս պատուաբեր սփոփումներուն վրա կը յուսանք, որ Ներսէս եպիսկոպոս վերջ տայ իր առարկութիւններուն և անմիջապէս ճամբայ ելլէ: Իր փափագն է եղեր իբր այցելու հովիւ երթալ Վան և ոչ իբր առաջնորդական տեղապահ. այս երկու պաշտօններուն միջև կեցած տարբերութիւնը այնքան աննշան է, որ մերժումի պատճառ մը չի կրնար ըլլալ: Ներսէս եպիսկոպոս Խառն Ժողովի այսօրուան նիստին հրաւիրված է վերջնական կարգադրութեան մը համար»:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

(Նամակ Անգլիայից)

—

Սթ. Ճէյմսի սրահին մէջ որոշված է մեծ ցոյց մ՚ընել ի նպաստ միջազգային խաղաղութեան խնդրոյն, որուն ծրագրիչը հիւսիսային մեծ Կայսրութեան Պետն է: Ցոյցը պատրաստող մարմինը են ռամկապետականք, որ մասնաւորելով կը կոչվին «ընկերավարական ռամկապետականք» (Social Democrats): Ցոյցին առթիւ պիտի խօսին մեծանուն պարլամէնթականք, որ կը վերաբերին յիշեալ կուսակցութեան և կը ներկայացնեն զայն Եւրօպիոյ խորհրդարաններուն մէջ: Ցոյցը յայտնի է թէ աւելի միջազգային հանգամանք պիտի ունենայ: Այսպէս, Գերմանիա պիտի ներկայանայ յանձին պ. Լէյբնէխթի, որ ընկերավարական ռամկապետականներու առաջնորդն է բայխսթակի մէջ: Մ. Ժօրէս պիտի ներկայացնէ Ֆրանսայի ընկերվարականները և Մ. Վանդերվէլդ՝ անկախ աշխատութեան կուսակցութիւնը, որուն ինք արդէն առաջնորդն է Պրուսէլլի պատգամաւորներու ժողովին մէջ: Թերևս ուղիղ չը պիտի նկատվի ներկայացնել Մ. Ժօրէս Ֆրանսայի ընկերվարականներուն պետը Ֆրանսայի խորհրդարանին մէջ, քանի որ այժմ պատգամաւորներու ժողովին անդամ չէ: Նա նոր ընտրութեանց առթիւ կորսնցուց իր դիրքը խորհրդարանին մէջ, սակայն կրկին ընտրութիւնը աներկբայ կը համարվի: Ինչ որ ըլլայ, կարող և անկեղծ մարդիկ պիտի ատենաբանեն ցոյցի առթիւ:

Բրիտանական խորհրդարանները, որ աշխարհիս խորհրդարաններուն գլխաւորը կը նկատվին՝ այս ցոյցին, ժողովներուն և ատենախօսութեանց կարևորութիւն չեն ընծայեր: Կրնայ մակաբերվիլ՝ թէ Մեծն Բրիտանիոյ ազատականութիւնը պահպանողականութեան հետ ձուլվելու մի կացութեան հասած է և այդ ձուլումը կը կոչվի «imperialisme»:

Խօսողք լոկ քաղաքական մարդիկ չեն. են անձնաւորութիւնք, որ խաղաղութեան խնդրոյն վրա կը նայեն իբր յենարան ընդհանուր մարդկային բարելաւութեան: Այսպէս, Մ. Ժօրէ Ֆրանսայի պատգամաւորներու ժողովին մէջ իր դիրքը չը գրաւած՝ Թուլուզի համալսարանին գրականութեան ուսուցչապետ էր: Պ. Լէյբնէխթ մեծ խմբագիր մ՚է:

Այս գումարումը գաղափարական խաղաղութեան խնդրով չը պիտի զբաղի: Մր. Սթէտ, «Րիվիու օվ Րիվիուս» կիսամսաթերթին կամ հանդէսին խմբագիրը, ոգեկանութեան մոլեռանդ քարոզիչը, թէև ժողովներ կազմակերպելու վրա է, սակայն այս վերջինս աւելի գործնական հանգամանք մը պիտի ստանայ՝ աշխատելով շարժել Եւրօպիոյ խորհրդարանները այն կենսական խնդրոյ միանգամ և վերջնին լուծման, յորոյ կախում պիտի ունենայ խաղաղութիւնը:

Ռամկապետական ընկերավարականներու գումարումին նպատակը խնայողական կամ տնտեսական տեսակէտով է և ոչ թէ բարոյական և ոգեկան, քանի որ այս վերջին բառերը լոկ ծիծաղական նշանակներ են, տուեր՝ նայելով կառավարութեանց ներկայ շարժումներուն, որոնց մէջ խաղաղութեան համար ձգտում ամենևին չը կայ, որոց ամենուն ջանքը՝ մարդկային արիւնը լափել է, ազատութիւնը սպաննել և բռնաբարել, ինչ որ ազնիւ է մարդուն մէջ:

Վեհափառ Զարին շրջաբերականներով առաջարկվում է նուազել կամ գոնէ չաճեցնել պատերազմական կազմ ու պատրաստութիւնները, որոց ծանրութեան տակ ազգեր արդէն ընկճելու վրա են: Եւրօպա դեռ եկած չէ այն կացութեան, երբ զէնք բոլորովին ձգելով՝ պատեբազմ ոճիր պիտի նկատվի:

Մեծն Բրիտանիա վերջին տարիներու առթիւ իր պատերազմական ծախսերը գոցելու համար այնքան միլիոններ մսխեց, որ այժմ պահպանողական առաջնորդք կը խորհին ցորենի վրա տուրք դնել: Արդարև զարմանալի է տեսնել, թէ Անգլիոյ պէս երկիր մը այս բարոյական անկումին շուրջը կը բերէ տասնևիններորդ դարու վախճանին մօտ, երբ միւս կողմէն իր քրիստոնէութիւնը տարածելու համար ժողովներ կը գումարուին: Ջօն Պրայթի և Կապդէնի ստուերները գոնէ պիտի ելնեն և պիտի բողոքեն այս անիմաստ շարժումներուն, որ զիրար կը փչացնեն:

Մեծ յոյսեր կան, այսու ամենայնիւ, այն ժողովին, որ պիտի լինի ի Հակ, և որուն համար պատրաստութիւն մ՚է Սթ. Ճէյմսի ցոյցը: Մեծ յոյսեր կան, թէ Վեհափառ Զարին վեհ տենչը պիտի իրականանայ և նոյն իսկ ճնշված ազգերու համար այդ ժողովը արդարութեան միջոցներուն պիտի դիմէ, քանի որ ճշմարիտ խաղաղութիւնը կը նշանակէ մարդոց եղբայրութիւնը, և տիեզերական բարելաւութիւնը դրօշակն է ընկերվարական ռամկապետականաց:

Զարմայր

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Կ. Պոլիս, մարտի 2-ին

Ազգային կենտրօնական վարչութեան սեղանին վրա ամենէն հրատապ խնդիրներէն մին եղած է Եգիպտոսի առաջնորդական խնդիրը՝ զոր այս անգամ հինգ վեց հարիւր ստորագրութեամբ խիստ հանրագրի մը ոյժով կը փորձեն Եգիպտոսի ազգայինք վաւերացնել և հաստատել տալ յանձին Իզմիրլեան սրբազանի: Թէ այս խնդիրը որքան սուր կերպարանք մը առած է Եգիպտոսի մէջ և թէ պատրիարքարանը որ աստիճան ծանր խնդրոյ մը հանդէպ կը գտնուի՝ բաւական է եգիպտացի յօդուածագրի մը սա հետևեալ մէկ քանի տողերը ի նկատ առնել:

«Պատրիարքարանը—կըսէ թղթակից մը—ինքզինքը շատ անել ճամբու մէջ դրած է և եթէ առանց ժամանակ կորսնցնելու չիտակ ճամբան չի զտնայ՝ հետևանքը շատ աղէտաբեր պիտի ըլլայ էն առաջ պատրիարքարանին: Եգիպտոսի առաջնորդական խնդիրը, ինչպէս ուրիշներ ալ գիտել տուին, Իզմիրլեան սրբազանի խնդիր չէ, այլ հիմնական սկզբունքի: Պատրիարքը իր մեքենայութիւնները կրնայ Հայաստանի գաւառներուն վրա թափել, ուր անտե-

րունջ ժողովուրդը կամայ ակամայ հարկադրուած է հպատակելու, սակայն արտասահմանեան ազատ երկիրներու մասին գոնէ քիչ մը խելքը գլուխը գործ տեսնելու է, եթէ չուզեր որ իր արդէն ակարացած բարոյական հեղինակութիւնը մէկէն ի մէկ վերջ գտնէ»:

Պատրիարքարան ղրկուած հանրագրութեան մէջ ալ՝ որ ստորագրուած է շատ կարևոր անձերէ, ըսուած է թէ «պատրիարքարանը եթէ համարձակի նոր ընտրելեաց ցանկ ղրկելու՝ շատ ծանր և տխուր հետևանքներ յառաջ պիտի գան»:

Այս կարևոր խնդրոյն մէջ նկատառութեան երեք գլխաւոր հարցեր կան:

1) Թէ Եգիպտոսի ազգայինք պատրիարքարանի վրայ այս ստուճան ծանրանալու իրաւունք ունի՞ն Իզմիրլեան սրբազանի առաջնորդութեան համար:

2) Թէ պատրիարքարանը իրաւունք ունի՞ բեկանելու առաջնորդական ընտրութիւն մը, որ օրինաւորութեան սահմանի մէջ և ժողովրդեան համաձայն հաւանութեամբը կատարուած է:

3) Թէ Իզմիրլեան սրբազան պէտք է որ հրաժարի Եգիպտոսի առաջնորդութենէն՝ ի նկատի ունենալով այն դժուարութիւնները, որոց հանդէպ կը գտնուի ինքը:

Խնդիրը կատարեալ անկողմնակալութեամբ քննելու և ըստ այնմ դատաստան ընելու համար պէտք է ըսեմք, թէ՝

1) Եգիպտոսի ազգայինք առաջնորդական սոյն խնդրոյ մասին թող թէ այս ստուճան ծանրանալու իրաւունք չը պիտի ունենային պատրիարքարանի վրայ՝ այլ և նախապէս Իզմիրլեան չի պիտի ընտրէին առաջնորդ, եթէ գիտենային որ նա՝ սուլթանէն հալածուած՝ պարզապէս աքսորական մ՚էր, որու ընտրութեան վաւերացումը անշուշտ զանազան դժուարութիւններու պիտի բաղխէր, և առանց հաստատութեան սուլթանին, չի պիտի կարողանար Իզմիրլեան երթալ բազմել յաթոռ առաջնորդութեան Փարաւոններու երկրին: Եգիպտոսի ազգայինք անշուշտ չէին գիտեր զայս, վասն զի պատրիարքարանն, ինչ ինչ առիթներով, ինչպէս յայտարարած էր, բացարձակ կերպով՝ թէ Իզմիրլեան սրբազան, Բ. Դրան և իր միջև գոյացած համաձայնութեամբ մը՝ որուն գործադիրն էր եղած Ցարութիւն փաշա Տատեան, կամովին գնացած էր Երուսաղէմ՝ ուխտի, ժամանակ մը հոն անցունելու համար: Պատրիարքարանը բնաւ միտքէն չէր անցուցած՝ թէ աշխարհի վրայ այնպիսի անակնկալներ կը պատահին, որ հանրութեան առջև կը խայտառակեն խարդաւանքները, կը յայտնեն բոլոր ստութիւնները և վինքը բոլորովին անել ճամբու մը մէջ կը դնեն: Իզմիրլեանի անձին վրայ չէ որ կը պնդեն եգիպտացիք. առաջնորդ մ՚են ընտրեր և կը փափաքին՝ որ այդ առաջնորդը տրուի իրենց. սկզբունքն է՝ զոր կը պաշտպանեն և, ըստ այնմ, իրաւունք ունին պատրիարքարանի վրայ ծանրանալու, վասն զի՝ ինչպէս կրնային կարծել՝ թէ պատրիարքարանը զուտ մաքիավէլական ընթացք մը բռնած լինի նկատմամբ Իզմիրլեանի անձին:

2) Իրաց այս վիճակին մէջ՝ մէկ կողմանէ Եգիպտոսի ազգայնոց արդար բողոքը պատրիարքարանի դէմ և, միւս կողմանէ ընտրութեան օրինաւորութիւնը՝ որուն դէմ պատրիարքարանը բնաւ իրաւունք չէր կրնար ունենալ առարկութիւն յարուցանելու, ստիպողական հարկ ներքև դրին զՕրմանեան, որպէս զի ուրիշ հնարք մը մտածէ՝ գործին մէջէն կակուղ կերպով դուրս սպրդելու համար, և ահա, յետ զանազան մեքենայութեանց, զոր ժամանակին գրած եմ մի առ մի, օր մը ալ յանկարծ լսուեցաւ որ՝ Օրմանեան՝ աւելց մէկ քանի ամիսներ առաջ, նամակ մը ուղղեր է Իզմիրլեանին՝ խնդրելով որ հրաժարի այդ առաջնորդութենէն, առարկելով նախ՝ թէ պատրիարք-եպիսկոպոսի մը անպատշաճ է առաջնորդական պաշտօն ստանձնել և, երկրորդ՝ թէ իր ազատութեանը համար երբ անդուլ ջանքեր կը լինեն պատրիարքարանի կողմանէ, Եգիպտոսի պէս օտար երկրի մը առաջնորդութենէն հրաժարելով՝ սուլթանին գոհացում մը պատճառած պիտի լինի՝ որով և պիտի դիւրանայ իր ազատութիւնը: Ի՞նչ աքանչելի միջոց՝ գործին միջէն ելլելու և օձիքն ազատելու համար: Պէտք է եղեր որ Իզմիրլեան հրաժարի, որպէս զի Օրմանեան սրբազան գիշերը հանգիստ քնէ, և այն պատրիարքը՝ որ իր նախորդին մայրաքաղաքէս մեկնելէն ի վեր օր մը սրանց անունը բերան առած չէր և ո՛չ իսկ անոր ազատութեանը համար բառ մը արտասանած, կարծես տղայ կը խաբէր այդպիսի առարկութիւններով խայտառ հեռանալով ճշմարտութենէ:

Իզմիրլեան միթէ չէր գիտեր՝ որ սահմանադրական օրէնքով, պատրիարքներ՝ երբ կը հրաժարին իրենց պաշտօնէն, միւս եպիսկոպոսներու պէս պարտաւոր են վիճակային հովուութեան երթալ՝ երբ զաւառ մը կը կոչէ զիրենք. միթէ չէր գիտեր որ արդի Վեհափառ Հայրապետը, յետ պատրիարքութեան, Վան գնաց հովուական պաշտօնիւ, ինչպէս և Թաքթաքեան Պօղոս պատրիարք՝ Իզմիր՝ ուր և վախճանեցաւ առաջնորդական պաշտօնին մէջ. միթէ Իզմիրլեան չէր գիտեր՝ որ Օրմանեանի կողմանէ երբեք աշխատութիւն ի գործ դրուած չէ իր ազատութեանը համար և թէ անունն անգամ բերան առնելու վախցած է՝ սուլթանին տհաճութիւն չի պատճառելու համար:

Արդ՝ յայտնի է որ, այսպիսի սնտափուտ առարկութիւններով, պատրիարքարանը իրաւունք չունի երբէք բեկանելու Իզմիրլեանի ընտրութիւնը: Նա զանազան մեքենայութիւններ բանեցնելով կը փափաքէր որ Իզմիրլեան ինքնին հրաժարէր՝ և այսպէս՝ թէ պատրիարքարանի համար և թէ եգիպտացիներուն խօսք հասկցնելու համար պիտի վերջանար գործը կլոր բուկ եղանակաւ:

3) Եւ Իզմիրլեան՝ որ անշուշտ ուղղութեան մը կը հետևի, բնականաբար աչքի առջև ունենալով պատրիարքարանի նամակին անհիմն առարկութիւնները՝ չէր կրնար հրաժեշտ տալ առաջնորդութենէ մը՝ որուն կոչուած է, այնքան եռանդուն համակրանքով, իր վրայ անսահման սէր ունեցող ժողովուրդի մը կողմանէ: Խստապահանջ չը լինիմք սակայն. յայտնի էր որ սուլթանը չը պիտի վաւերացնէր առաջնորդութիւնը այն Իզմիրլեանին՝ որ յանիրաւի կարծուած էր պարագլուխ յեղափոխականներու և պատրիարքարանը անշուշտ անկարող պիտի լինէր մրցելու force-majeure-ի դէմ: Ի հարկէ, ինչ պիտի ընէր Օրմանեան՝ երբ ամեն աշխատութիւն ի դերև ելլէր. սակայն Օրմանեան եթէ սակաւ ինչ անկեղծութիւն ունենար, Եգիպտոսի առաջնորդական ընտրութիւնը իր ժողովին մէջ վաւերացնելով՝ ըստ սովորութեան պիտի ներկայացնէր Դրան՝ պարտուպատշաճ եղանակաւ պիտի ընէր, իբրև պատրիարք, պէտք եղած միջնորդութիւնը, և, հակառակ պարագային մէջ, խնդիրը իր պարագաներովը տեղեկագրելով՝ Իզմիրլեան սրբազանի կամաց և հաճութեան պիտի թողուր պէտք եղածն ընել և, Իզմիրլեան, իբրև հեռատես մարդ, պիտի դիւրացնէր պատրիարքարանի գործը իրեն ինկածն ընելով խղճի գիտակցութեամբ:

Պատրիարքարանը երբ ոլորապտոյտ ընթացքով թէ Բ. Դուռը չահելու և թէ Իզմիրլեանի չողոքորթելով զայն խաբելու քաղաքականութեան կը հետևի, անշուշտ եգիպտացիք իրաւունք ունին, իրենց սկզբունքը պաշտպանելու համար, ծանրանալու պատրիարքարանի վրայ. պատրիարքարանը բնաւ իրաւունք չունի բեկանելու օրինաւորապէս կատարված ընտրութիւն մը և Իզմիրլեան բնաւ պէտք չէ հրաժարի զինքը այնքան եռանդեամբ կոչող ժողովրդէն:

Գիրուկ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, մարտի 8-ին

Մարտ ամսի սկզբից արդէն գարնան նշաններ երևացին Թաւրիզում. անընդհատ անձրևներ են սկսում տեղալ, յուսահատ գիւղացու և անհաց քաղցածի միակ մխիթարութիւնը: Գարնան գալու հետ համեմատաբար չատացան հացն ու ցորենը Թաւրիզի բազարներում, բայց արժէքների տարբերութիւնը համեմատաբար չատ աննշան է: Աղքատի համար վիճակն անփոփոխ է. գործ չը կայ, փող չը կայ. օրաւուր էժանանալու յոյսը աւելի զօրաւոր է թշուառին. իսկ խստասիրտ հացատէրերի համար քան երբ և իցէ նպաստաւոր է այժմ ծախել, որովհետև այժմեան գներից աւելի ծախելը հաւանական չէ, քանի որ նորեկ գարունը առատ հունձ է խոստանում: Թաւրիզում տեղացի չքաւորների բազմութիւնը գնալով աճում է. Թաւրիզի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան վարչութիւնը գաղթականների հետ տեղացի կարօտ ընտանիքների խնամակալութիւնն ևս իր վրայ է առել, և արդէն նախօրօք պատրաստած 12 խալվարից աւելի ալիւրը սկսել է բաժանել կարօտներին՝ նախապէս անձամբ քննելուց յետոյ: Սալմաստից և Ուրմի-Բարանդուզից հասած անմխիթար տեղեկութիւնների պատճառով, յարգելի ընկերութեան վարչութիւնը կարգադրել է իր կողմից երկու արժանահաւատ անձեր ուղարկել և քննել երկրի վիճակը և օգնութիւն հասցնել, կասկածելով հակասական տեղեկութիւնների վրայ:

«Մշակին» հաղորդել էի Թաւրիզի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան նախաձեռնութեամբ յաջորդ տարեչրջանից Թաւրիզում կենտրոնական ուսումնարանի բացումը. լուրը բոլորովին իրականութիւն ստացաւ, և մինչև անգամ ընկերութիւնը վճռել է իր գանձից 1000 թուման տալ ուսումնարանի նախնական ծախսերի համար: Ընկերութեան ընդարձակ միջոցների, ծրագրի և հանգամանքների համար կաշխատեմ գրել «Մշակին»: Ընդհանուր ոգևորութիւնը շատ մեծ է և ընկերութիւնը մեծամեծ ակնկալութիւններ ունի՝ թէ ամբողջ Պարսկաստանը, որի օգտին է բացվում ուսումնարանը, կաջակցէ նիւթապէս ու բարոյապէս:

Մի ամսից աւելի է, որ Թէհրանից Թաւրիզ է եկել ցիրկ, որը նորանշան բան է երկրի ազգաբնակութեան համար: Ձը նայած դատարկ քսակներին և բազմաազնապ վիճակին, ամեն երեկոյ՝ մանաւանդ թուրք ազգաբնակութիւնը, խմբովին յաճախում և հիանում է ձիերով ու լարերի վրայ խաղացող «զրախտի փերիներին» տեսնելով... Այս հանգամանքը աչքաթող չարեց թուրք հոգևորականութիւնը և արդէն զանազան արգելքներ է հանում ցիրկի գոյութեան դէմ, առարկելով թէ, հացից ու գործից զուրկ արհեստաւոր թուրքերը սոված բոլէներում իրանց փողերը սպառում են ցիրկում, բայց կառավարութիւնը պաշտպանում է օտարահպատակ գերմանացիներին: Հոգևորականութիւնը սկանդալներ էլ է սարքում իր նպատակին հասնելու համար: 4 օր առաջ գիշերը, ցիրկի դրան առաջ, մի սէյիդ բռվոլվէրի 2 գնդակ արձակեց բազմութեան մէջ. Փարրաշների կողմից ձերբակալվեցին 40-ից աւելի թուրքեր: Ցիրկի վերաբերմամբ գոյութիւն ունի երկու կուսակցութիւն. հոգևորականութեան կուսակցութիւնը խիստ կերպով հակառակ է ցիրկին՝ կրօնական և տնտեսական տեսակէտից:

Այս տարի Վարդանանց ազգային-կրօնական հանդէսը կատարվեց երկու թաղերի միութեամբ Բերդաթաղի Արամեան ուսումնարանի պարտէզում: Որչափ էլ հանդէսը կազմակերպվել էր երկու թաղերից ընտրված մասնաժողովի կողմից, այնու հանդերձ սպասված նորութիւն չը ներկայացրեց. դարձեալ նոյն անհամ-անհոտ ճառերը և տոստներները, որոնք օրվայ նշանակութիւնից շատ ու շատ հեռու էին և ոչ էլ մի որ և է կրթիչ տպաւորութիւն թողին հասարակութեան վրա... Մխիթարական կողմը միայն այն էր, որ երկու թաղերը միացան հասարակական մի այսպիսի նուիրական հանդիսում:

W

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Բեռլինից հեռագրում են, որ սուլթանը հաւանութիւն տուեց Գերմանիայի բոլոր պահանջներին անատոլիական երկաթուղիական գծի վերաբերմամբ:

—Հռոմից հեռագրում են, որ պապը հիւանդ է ջրգողութեամբ: «Figaro» լրագրին Հռոմից հեռագրում են, որ բժիշկները վճռեցին երկրորդ օպերացիայի ենթարկել նրան: Բժիշկ Լապօնի գանգատվում է, որ պապը չէ ուզում թողնել իր գրականական և ուրիշ զբաղմունքները: Այդ բանը նրան յոգնեցնում է, իսկ յոգնելը շատ վտանգաւոր է նրա համար: «Պապը,—ասում է Լապօնի,—կարող է հինգ տարի ապրել, բայց կարող է մեռնել և հինգ րոպէից յետոյ: Նա նման է հին ժամացոյցին. բաւական է թողի մի հիւլէ՝ ամբողջ ժամացոյցը կանգնեցնելու համար:» Մէկ բան հաստատ է, ասում են ուրիշները, որ պապը չի տեսնի նոր դարագլուխ: Իւրաքանչիւր օրը, մինչև անգամ կեանքի իւրաքանչիւր աւելորդ ժամը նրա համար երկնքի շնորհ կարելի է համարել: Նրա առողջական դրութիւնը կարելի է համեմատել դանդաղ հանգչող կանթեղին: Պապի թուլութիւնը այնքան մեծ է, որ մարտի 14-ին նա սկսեց զառանցել և ուշքի եկաւ միայն այն ժամանակ, երբ ոյժերը ամրացնող միջոցներ տուին նրան: Այսպիսով բնականաբար հարց է ծագում կոնկլավի մասին: Լրագիրները նորից յիշեցին հաւանական թեկնածուների անունները: Գոտտի, որին Լեօն պապը իր յաջորդն է համարում, շատ սիրված չէ կարդինալներից: Ռամպոլլա յոյս ունի սպանիական ձայների վրա: Ընտրվելու ամենամեծ շանսեր ունի կարդինալ Սերաֆինո: Կոնկլավին կը մասնակցեն 50 կարդինալներ: Կարդինալների ամբողջ կօլլէգիան բաղկացած է 56 կարդինալներից, բայց դրանցից չորսը հիւանդութեան և ծերութեան պատճառով կոնկլավին մասնակցել չեն կարող, իսկ աւստրիական և ամերիկական կարդինալները հնարաւորութիւն չեն ունենայ հասնել իր ժամանակին:

—«Новости» լրագրի Կ. Պոլսի թղթակիցը հաղորդում է, որ ներկայումս Կ. Պոլսում բրիտանական դեսպան Օ՚Կօնօրի և Տէվֆիկ փաշայի մէջ բանակցութիւններ են տեղի ունենում Մակեդոնիայում րէֆօրմներ մտցնելու վերաբերմամբ: Արժանահաւատ աղբիւրից յայտնի է, որ Լօնդօնի կաբինէտը յայտնել է Բ. Դրան, թէ ինքն առաջին նշանակութիւն է տալիս այդ րէֆօրմներին և ցանկանում է, որ գոնէ վարչութեան կազմը բարեփոխվի, որպէս զի բրիտանական կառավարութիւնը վստահութեամբ կարողանայ վերաբերվել օսմանեան կառավարութեան ձեռնարկութիւններին: Անգլիական կառավարութեան այդ պահանջներին Բ. Դուռը պատասխանեց, թէ արդէն վճռված է վարչական բարեփոխութիւններ մտցնել Սալօնիկի, Կոսսովի և Մօնաստիրի վիլայէթներում:

—Բ. Դուռը հեռագրով հերքումն ուղարկեց այն մի քանի լուրերի, որ տարածում է բրիտանական մամուլը: Ի միջի այլոց Բ. Դուռը հերքում է, թէ թիւրքաց զօրքերը վատ են կերակրվում, վատ են հագնված և տանջում են քրիստոնեայ բնակիչներին:

—Կրետէ կղզու խաղաղացման գործը, ինչպէս գրում են այնտեղից, բաւական աջող է գնում, որին նպաստում է գլխաւորապէս արքայորդի Գէօրգիի գործունէութիւնը, որը այցելում է կղզու զանազան մասերը: Նորերս արքայորդին գնաց Րէտիմնօ: Ազգաբնակութիւնը հիացմունքով ընդունեց արքայորդուն: Լաց էին լինում ոչ միայն կանայք, այլ և տղամարդիկ, որոնք դեռ նորերս պատերազմում էին իրանց անկախութեան համար:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

12 մարտի

ԱՍԽԱԲԱԴ: Երկաթուղային № 24 գնացքը, 64 վերստ հեռաւորութեան վրա, կամուրջի վրայով անցնելիս, խորտակվեց: 4 վագօն փշրված են: Սպանված են՝ մեքենավարը, նրա օգնականը և գլխաւոր կօնդուկտորը:

ՌԷՎԷԼ: Ժամը 6-ին երեկոյեան, սառուց կտրող «Stadt-Reval» նաւը գտնվում էր մօտաւորապէս հինգ վերստ հեռաւորութեան վրա նաւահանգստից: Նրան հետևում էին 4 շոգենաւ: Նարգինէնի մօտ երևում է մի շոգենաւ, որին քաշում է «Երմակ»:

ԱՍԽԱԲԱԴ: Մարտի 11-ին եղած հեղեղները՝ անդրկասպեան ճանապարհի շատ տեղերում աւերմունքներ են գործել: Կաուշուտ կայարանը ծածկված է ջրով: Բարաուրմազ-Ախու, Կաուշուտ-Արիկ, Արման-Սագադ, Դուշակ-Կաախկա անցքերը ծածկված են ջրով: Գնացքների երթևեկութիւնը դադարեցրած է:

ՔՐԻՍՏԻԱՆԻԱ: Այսօր, գիշերը, վախճանվեց նախկին մինիստր, բարձրագոյն դատարանի պրօկուրօր, ստորթինգի անդամ Քրիստիան Շվէյգարտ:

ԲԵՐԼԻՆ: Գերմանիայի ամեն կողմերից հաղորդում են սաստիկ ցրտերի մասին, որ հասնում է մինչև 9 աստիճան: Վնասվե՞լ են արդեօք աշնանացաները ցրտից՝ յայտնի չէ: Վաղահաս պտուղները փչացվել են:

ՊԱՐԻԶ: Վճռաբեկ ատեանը մերժեց տիկին Դրէյֆուսի խնդիրը երեք դատաւորներին հեռացնելու մասին, և ենթարկեց 100 ֆր. տուգանքի:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Երէկ ստորագրվեց այն պայմանագիրը, որով իրաւունք է տրվում անատոլիական երկաթուղիների ընկերութեան՝ Խայդար-փաշա նաւահանգիստը կառուցանելու:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Մարտի 12-ին ճանապարհ ընկաւ Պետերբուրգից դէպի Կրասնօեարսկ շվէդացի հնագէտ դօկտոր Մարտին, որպէս զի ստուգէ տեղնուտեղը օդապարիկի ճնացորդների և Անդրէի ու նրա ուղեկիցների դիակների հետքերը Սավինայում:

ԼՕՆԴՕՆ: Պէկինից հաղորդում են, հաստատ աղբիւրից, որ Լի-Խուն-Ձանգ շուտով կը վերադառնայ Պէկին:

ԼՕՆԴՕՆ: Մինիստր Գերֆորդ, ազատամիտների դաշնակցութեան կլուբում արտասանած ճառի մէջ, յայտնեց, որ Ֆրանսիայի հետ համաձայնութիւնը այժմ Անգլիային աւելի միջոց է տալիս Սուդանը և Եգիպտոսը գրաւելու համար: Կառավարութիւնը յոյս ունի բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատելու Ռուսաստանի հետ, որը հաւանութիւն կը տայ Անգլիային՝ կարգադրել Արևելքում տեղի ունեցող տարաձայնութիւնները:

ԳԻԲՐԱԼՏԱՐ: Ռուսաց «Грозящій» զրահակիր նաւը Ալժիրից հասաւ այստեղ, որը կը վերցնի քարածուխ և պաշար և ճանապարհ կընկնի դէպի Տանժեր:

13 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Մարտի 13-ին Թագաւոր Կայսրը, Մեծ Իշխանուհի Մարիա Պավլօվնա, Մեծ Իշխանուհի Ելէնա Վլադիմիրօվնա և Մեծ Իշխաններ՝ Վլադիմիր Ալէքսանդրօվիչ, Բօրիս Վլադիմիրօվիչ և Անդրէյ Վլադիմիրօվիչ այցելեցին գարնանային գեղարուեստական ցուցահանդէսը, գեղարուեստական ակադէմիայի դահլիճներում:

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ: «Wordt» հաղորդում է ամերիկացիների նոր յաղթութիւնների մասին Մանիլայում: Ամերիկացիների կորուստը հաշւում են 100 մարդ, վիրաւորված և սպանված ֆիլիպինցիները կորցրել են 300-ից մինչև 400 մարդ:

ՌԷՎԷԼ: «Երմակը», Կրօնշտատից դուրս գալուց յետոյ կանգ առաւ ծովում սաստիկ բուքի պատճառով: Մարտի 11-ին նա մօտեցաւ Ռէվէլին և ազատեց երեք շոգենաւ և սառուց կտրող «Stadt Reval» նաւը, որ մնացել էին սառուցների մէջ, մի երկիւղալի տեղում: Մարտի 12-ին «Երմակ» դուրս բերեց սառուցի միջից հինգ շոգենաւ: Մարտի 13-ին էլի նորից դուրս քաշեց երկու շոգենաւ, որից մէկը, սառուցների հետ կռուելու պատճառով, փչասվել է: Երեկոյեան ժամը 2-ին, «Երմակ» մտաւ նաւահանգիստը: Մեծ բազմութիւն էր դուրս եկել սառուցի վրա և դիմաւորեց «Երմակ» նաւին «ուրա» աղաղակներով:

14 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Ներքին գործերի մինիստրի կարգադրութեամբ 1891 թւի մարտի 19-ից Ֆինլանդիայում մտցրված են կայսերական պօստային մարկաներ, բայց մի փոքր տարբերութեամբ, շրջանակների ձևով, որպէս զի երևայ թէ դրանցից գոյացած գումարը մտնում է ֆինլանդական գանձարանը: Ի նկատի ունենալով բուբլու կուրսի հաստատուն լինելը, մարկաների վրա վերոյիշեալ շրջանակների տպելը աւելորդ է համարվում այժմ, և այդ պատճառով, երբ կը սպառվեն այդ տպված շրջանակներով մարկաները, ֆինլանդական պօստային հիմնարկութիւնների մէջ կը գործադրվեն ընդհանուր կայսերական պօստային մարկաներ, առանց արտաքին որ և է տարբերութեան:

ԱԼԺԻՐ: «Echo d'Oran» լրագրի թղթակիցը հաղորդում է, որ մարտի 10-ին ջէտի և բէնի ցեղերը Մարօկկոյի սահմանի վրա յարձակում գործեցին մէզաւիլլի ցեղի վրա. երկու կողմից ևս 400 սպանվածներ կային, բայց ջէդինները և բէնիները գերի առան 800 մարդ:

15 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնա ժամանեց Կոպէնհագէն մարտի 13-ին, երեկոյեան:

Կառավարչական հաղորդագրութիւն. «Ի նկատի ունենալով աշխարհիս ամեն ծայրերից ստացված հեռագիրները և գրաւոր յայտարարութիւնները, որոնցով անկեղծ շնորհակալութիւն են յայտնում Նորին Մեծութեանը խաղաղութեան հաստատման գործի համար Ռուսաստանի սկսած մեծահոգի նախաձեռնութեան առիթով, Թագաւոր Կայսրը բարեհաճեց Բարձրագոյն հրամայել արտաքին գործերի մինիստրին՝ ուղարկել Ռուսաստանի բոլոր ներկայացուցիչներին արտասահմանում հետևեալ շրջաբերական հեռագիրը, 1899 թւի մարտի 11-ից.

«Անցեալ տարվայ օգոստոսի 12-ին շրջաբերական հաղորդագրութեան հրատարակման օրից, Թագաւոր Կայսրին ներկայացրվեցին աշխարհիս զանազան կողմերից շնորհակալութեան անթիւ արտայայտութիւններ այն մեծահոգի նախաձեռնութեան համար, որ յանձն առաւ Նորին Մեծութիւնը ժամանակակից զինւորութիւնների ստեղծած ծանրութիւնները թեթևացնելու և ընդհանուր խաղաղութիւն հաստատելու համար:

«Նորին Կայսերական Մեծութեանը մանաւանդ ախորժելի էին համակրութեան այդպիսի արտայայտութիւնները, որոնք վկայում են թէ ոՙր աստիճան խաղաղութեան գաղափարը, իր հիմքն ունենալով ժողովուրդների նիւթական և հոգեկան բարօրութիւնը, ջերմ արձագանք է դտնում աշխարհիս բոլոր երկիրներում:

«Այդ պատճառով Թագաւոր Կայսրը բարեհաճեց Բարձրագոյն հրամայել ինձ հաղորդել, ձեր միջոցով, Իր անկեղծ երախտագիտութիւնը այն բոլոր անձանց, հիմնարկութիւններին, որոնք այն երկրից, ուր դուք գտնվում էք, դիմել են Նորին Մեծութեանը ուղերձներով, նամակներով, հեռագիրներով կամ ուրիշ եղանակով, արտայայտելով իրանց զգացմունքները այդ վսեմ մարդասիրական գործի համար:

«Թագաւոր Կայսրը, այն միաբան համակրութեան մէջ, որ ցոյց տուեցին բոլոր կառավարութիւնները՝ համաձայնվելով կօնֆերէնցիա կազմել Հաագում,—տեսնում է մի նոր գրաւական այն աշխատութիւնների աջողութեան, որոնց նպատակն է զարգացնել բոլոր պետութիւնների հասարակական գիտակցութեան և կեանքի մէջ ընդհանուր խաղաղութեան արդիւնաւէտ սկզբունքները:

ՊԱՐԻԶ: Նախկին դեսպան կոմս Շօդօրդի վախճանվեց կաթուածից:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Հայաստանից փախած հայերին հայրենիք վերադարձնելու վերաբերմամբ Ռուսաստանի արած քայլին Բ. Դուռը հաւանութեամբ պատասխանեց, մի և նոյն ժամանակ ցուցմունքներ պահանջեց գաղթականների թւի մասին և մի քանի ուրիշ ցուցմունքներ:

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ: Մանիլլայից ստացված զանազան հեռագիրներ հաղորդում են այն խիստ կռիւների մասին, որ տեղի ունեն ամերիկացիների և ապստամբների մէջ Պօլօի, Մալինտօի և Մալաբանի մօտ: Ամերիկացիները գրաւեցին Մալինտօ: Մալաբան քոչերի ճարակ դարձաւ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Սլաւօնական ընկերութեան նախագահ ընտրվեց Կօմարօվ. նախագահի օգնականներ—գեներալ Կիրէեվ և գեներալ Վասիլէվի:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

Մարտի 12-ին

Մուրհակների ընթացքը

Երեք ամսով	Լօնդօնի վրա 10 փունտ	93,85
„ „	Բեռլինի վրա 100 մարկ	45,80
„ „	Պարիզի վրա 100 ֆրանկ	37,22½
Չէկը	Լօնդօնի վրա 10 փունտ	94,55
„	Բեռլինի վրա 100 մարկ	46,30
„	Պարիզի վրա 100 ֆրանկ	37,50
Բօրսային դիսկօնտ		6½—7½%
4% պետական ռէնտա		100½
4% ազն. կալ. բանկի գրաւ. թղթ.		99¾
4½% վիլայեթ. գիւղ. հող. բանկի		99½
5% վիճակ. տոմս. առաջին ներքին փոխ.		286
5% „ „ երկրորդ „ „		254½
5% „ գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի.		222½
5% ոսկու ռէնտա		160
5% գրաւ. թղթ. փոխ. հող. վարկի ընկ.		181
4½% ներքին երկաթուղ. փոխ. 1890		100⅜
Նոյնը 1892		100
5% Թիֆլիսի փոխադարձ վարկի ընկեր.		100⅜
4½% Թիֆլիսի կալուած. բանկի		100⅜
6% Քութայիսի կալուած. բանկի		101
5% „ „ „		100
Ակցիաներ ռուս. առևտր.-արդիւն. ընկ.		—
„ Եղբ. Նօբէլի նաւթ. ընկեր.		645½
„ Կասպիական ընկ.		685
„ Բագուայ նաւթ. ընկ.		850

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

—

Մարդատար № 1 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԳՈՒԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ ցերեկվայ 4 ժամին և 15 րոպէին. Թիֆլիս է հասնում առաւօտեան 8 ժամ 38 րոպէին դուրս է գնում ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ առաւօտեան 9 ժամ և 20 րոպէին. Բաթում է հասնում երեկոյեան 8 ժամ և 52 րոպէին:

Մարդատար № 3 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԳՈՒԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ՝ երեկոյեան 10 ժամ 50 րոպէին. Թիֆլիս է հասնում երեկոյեան 5 ժամ և 9 րոպէին: Դուրս է գնում ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ՝ երեկոյեան 6 ժամ 10 րոպէին. Բաթում է հասնում առաւօտեան 7 ժամին:

Մարդատար № 2 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԹՈՒՄԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ՝ առաւօտեան 8 ժամ 30 րոպէին. Թիֆլիս է հասնում երեկոյեան 8 ժամ 30 րոպէին: ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԳՈՒ է դուրս գալիս երեկոյեան 9 ժամ 15 րոպէին. Բագու է հասնում ցերեկվայ 12 ժամ 59 րոպէին:

Մարդատար № 4 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԹՈՒՄԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ երեկոյեան 8 ժամ 40 րոպէին. Թիֆլիս է հասնում առաւօտեան 9 ժամ 55 րոպէին: ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԳՈՒ է դուրս գալիս առաւօտեան 11 ժամ 20 րոպէին. Բագու է հասնում առաւօտեան 5 ժամ 42 րոպէին:

ԲԺԻՇԿ Յ. Յ. ՂՕԿԻԵԼԵԱՆ

Ընդունում է՝ վեներական, սիտական, մորթու և ներքին հիւանդութիւն ունեցողներին՝

Առաւօտեան 9—12 ժամը

Երեկոյեան 5—7 ժամը:

Գանօվսկայա փողոց, տուն Մարգարօվի, № 31:

(ե. հ. չ.) 13—100

Կովկասի ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ գրադարան-ընթերցարանը

(Միջին փողոց, տ. Տէր-Աստուրօվի, Աղեկսանդրեան մագազինի գլխին), բաց է առաւօտեան ժամը 9—2 և երեկոյեան ժամը 5—9: Ստացվում են մայրաքաղաքների և տեղական բոլոր թերթերը: Մուտքը 2 կոպ., ամսով 40 կ. աշակերտներից կէս վճար: 19—50

ԿԱՖԷ ԶԻԼԼԷՐ

(Café Siller)

Վիեննա, I. Laurenzerberg. Մեծ և էլեգանտ կաֆէ, բազմաթիւ հայ և ռուս լրագիրներով. գալիս են բոլոր հայ և շատ օտարականներ: Ընտիր սուրճ և լաւ ծառայութիւն: 21—25

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆՈՒՄ

Այսօր, երեքշաբթի, մարտի 16-ին,

Տեղի կունենայ Պարիզից եկած յայտնի պիանիստ

Վ. ՍՎԱՃԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հետևեալ ծրագրով

I Բաժին		II բաժին	
1. Grande Sonate op. 39	Վեբերի	1. Romance	Հեղինակութիւն Սվաճեանի
2. Etude du Staccato	Ռուբինշտէյնի	2. Ballade	
3. Nocturne	Շօպէնի	3. Le berger	
4. Au printemps	Գրիգի	4. Barcarolle	
6. Valse	Գաբրիէլ Ֆօրէի	5. Scherzo	
6. Berceuse	Չայկօվսկու	6. Nocturne	
7. St. Francois de Paule	Լիստի	7. Rapsodie	

Սկիզբը 8½ ժամին երեկոյեան: 1—1

„ԱՐԱՔՍ"-Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Վերջերս լոյս ընծայած «Արաքս»-ի առաջին գիրքը պարունակում է ազգային անցեալ և ներկայ կեանքին վերաբերեալ զանազան գրուածքներ — և 46 նկար, որոնցից 35-ը զուտ հայկական կեանքից:

Երկրորդ գիրքը կը հրատարակուի անհամեմատ շքեղ նկարներով:

«Արաքս»-ի բաժանորդագինն է 3 րուբլի կամ 10 ֆրանկ:

Դիմել այս ապահով հասցէով Петербургъ, Симеону Гуламирянцу, կամ St. Pétersbourg, Siméon Goulamiriantz. 1—5

Շաբաթ, մարտի 20-ին

ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՕՆԻ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱՑ

Երաժշտական-ձայնական երեկոյթ

Տեսարաններով զանազան օպէրաներից, որի մուտքը կը յատկացվի Թիֆլիսում կոյրերի դպրոցի կառուցման ֆօնդին:

Տոմսակները վաղօրօք կարելի է ստանալ Ա. Ի. Սալացկայի մօտ—Լաբօրատօրնայա փողոց № 11, իշխանուհի Դ. Ռ. Ճավճավաձէի մօտ—Գրիբօեդօվսկայա փողոց № 1: (ե. չ.) 1—2

Թիֆլիսի քաղաքային կրեդիտային ընկերութեան վարչութիւնը

սրանով յայտնում է, որ չորեքշաբթի օր, մարտի 17-ին, առաւօտեան 11 ժամին, ընկերութեան բնակարանում, որ գտնվում է Պուշկինեան փողոցի վրա, իր սեփական տան մէջ, կը կատարվի հրապարակական աճուրդ, ընկերութեան վրա մնացած և նրա սեփականութիւն դարձած անշարժ կայքերի, որոնք պատկանում են հետևեալ անձերին:

1) Զէյնալօվ Ասկար Կասում օղլուն, որ գտնվում է Թիֆլիսի 6-րդ քաղաքամասում, Ստարօ Կրէպօստնայա փողոցում և որը բաղկացած է մի կտոր գետնից 30²/₃ քառ. սաժ., երկու յարկանի տնով և ներքնատնով: Այդ կալուածքի վրա այժմ հաշւում է պարտք 1080 ր. 54 կ., և ապառիկ—228 ր. 58 կ.:

2) Մակարօվ Մարտիրոս Յովհաննէսեանին, որ գտնվում է Թիֆլիսի 7-րդ քաղաքամասում, Շիրաքխանում (Վիննի Պօդիօմ) բաղկացած է 171 քառ. արշ. գետնից, կամ որքան կը գոյանայ տեղը, մի յարկանի տնով և կիսայարկով (խանութ): Այդ կալուածքի վրա այժմ հաշւում է 1669 ր. 63 կ. պարտք և 89 ր. 02 կ. ապառիկ:

3) Ռօմանօվիչ Տիմաֆէյ Ռօմանօվիչի, որ գտնվում է Թիֆլիսի 5-րդ քաղաքամասում, երկու նեղ փողոցներում, որոնք դուրս են գալիս Բեթղեհեմի փողոցը, որը բաղկացած է երկու կտոր գետնից, շինութիւններով, մէկը 76½ քառ. սաժ., միւսը մօտաւորապէս 160 քառ. սաժ., կամ որքան կը գոյանայ տեղը: Այդ կալուածքի վրա այժմ հաշւում է 7213 ր. 08 կ. պարտք և 247 ր. 62 կ. ապառիկ: Վերոյիշեալ կալուածքների աճուրդը կը սկսվի այն գնից, որը կառաջարկվի այդ կալուածքները գնողների կողմից, բայց աճուրդի հաստատելը կախված կը լինի վարչութեան միացեալ ժողովից և վերահսկող մասնաժողովից:

Աճուրդներին մասնակցել ցանկացողները պէտք է վարչութեան կասսային ներկայացնեն այդ կալուածքների վրա հաշւելիք ապառիկները, այն է, Զէյնալօվի կալուածքի համար 228 ր. 58 կ., Մակարօվի կալուածքի համար 89 ր. 2 կ., Ռօմանօվիչի կալուածքի համար—247 ր. 62 կ.: (ո. չ. ե.) 3—3

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԵԱՆՑԻ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

գրեց Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեան

ԳԻՆԸ 1 ՌՈՒԲԼԻ

Ծախվում է՝ Թիֆլիս—Կենտրօնական, Շուշի—Բ. Տէր-Սահակեանի, Ալէքսանդրօպօլ—Մխիթարեանի, Կարս—Մկրտումեանցի գրավաճառանոցներում:

Կենտրօնական գրավաճառանոցում ծախվում է նոյն հեղինակի

„ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ"

(1—15) ԳԻՆԸ 1 ՌՈՒԲԼԻ 2—10

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթիից,

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզօն, Սամսոն և Պօլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, 17/29 մարտի, ԱՆԱՏՕԼԻ շոգենաւը, նաւապետ ԲԻԱՆԿԻ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով:

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտօր դ'Արնօին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդանեանին, Սիօնի փող. Խօջափարուխօվի և Մայսուրաձէ քարվանսարա: ԲԱԳՈՒ—պ. Ս. Դիլղարեանին, Կօլուբիակինեանցի հրապարակ: ՆՕՎՕՐՕՍՍԻՅՍԿ—պ. Մելխիօր Հերշէնրօդերին:

(ե. հ. չ.) 11—20